

Veiligheidsladder

verplicht instrument in aanbestedingen

Frans van Ekerschot: "Bedrijven die in aanmerking willen komen voor een opdracht, moeten minimaal aan het basale niveau voldoen."

Het veiligheidsbewustzijn en de veiligheidscultuur in de bouwsector bevorderen: in een notendop is dat het doel van de Veiligheidsladder die per 1 januari 2021 verplicht wordt in aanbestedingen van bouwprojecten. Namens het Rijksvastgoedbedrijf was *Frans van Ekerschot* nauw betrokken bij de totstandkoming van de onderliggende Governance Code Veiligheid in de Bouw (GCVB). “De manier van auditeren gaat drastisch veranderen.”

De bouw is al jaren een van de meest risicovolle sectoren; ruim een kwart van de arbeidsongevallen met dodelijke afloop vond de afgelopen tien jaar plaats in de bouw. In 2018 vielen er, net als in het jaar daarvoor, twintig doden te betreuren.

Tekortschietende veiligheidscultuur

Ondanks alle wet- en regelgeving lukt het de sector maar niet om het aantal ongevallen structureel terug te dringen, schetst Frans van Ekerschot, Safety Officer bij het Rijksvastgoedbedrijf. “Het grote aantal ongevallen wekte verbazing bij zowel opdrachtgevers als het Rijksvastgoedbedrijf als bij bouwbedrijven. Hoe kan het toch dat we er, ondanks alle regelgeving en wettelijk verplichte maatregelen, maar niet in slagen om het aantal ongevallen structureel terug te dringen? Langzaam daalde het besef in dat de onveiligheid niet zozeer het gevolg was van te weinig wet- en regelgeving, maar vooral van een tekortschietende veiligheidscultuur en het onveilige gedrag dat daaruit voortvloeit. We vroegen ons af: hoe kunnen we ervoor zorgen dat mensen zich, ondanks alle regelgeving die er al is, ook daadwerkelijk veiliger gaan gedragen?”

Governance Code Veiligheid in de Bouw

Om de veiligheidscultuur in de bouw te bevorderen, werd de Governance Code Veiligheid in de Bouw (GCVB) opgesteld. De GCVB heeft inmiddels circa 700 ondertekenaars. Vijftien bedrijven uit de kopgroep van de GCVB hebben afgesproken om vanaf 2021 de zogenoemde Veiligheidsladder te hanteren om het veiligheidsbewustzijn bij opdrachtnemers meetbaar, inzichtelijk en vergelijkbaar te maken. “We wilden vooral een – progressief – *level playing field* vastleggen als het gaat om veilig gedrag”, schetst Van Ekerschot. “Daartoe zochten we naar een instrument dat we zouden kunnen inzetten om bewustzijn en cultuur rondom veiligheid te meten. Dat instrument vonden we uiteindelijk in de Veiligheidsladder: een al bestaand, oorspronkelijk door ProRail ontwikkeld model dat organisaties kunnen gebruiken om hun veiligheidsniveau op te krikken. We hopen dat de andere ondertekenaars van de GCVB snel volgen.”

Veiligheidsladder

De uit vijf opeenvolgende treden bestaande Veiligheidsladder bleek een uitstekend instrument om bedrijven langs de meetlat te kunnen leggen, blikt Van Ekerschot terug. “Organisaties op trede 1 van de ladder kijken na een incident naar wat er mis is gegaan, maar doen daar vervolgens niks mee. Bedrijven op trede 5 daarentegen hebben veiligheid en het bewustzijn op dat vlak tot in alle haarvaten van de organisatie doorgevoerd. Hoe hoger een bedrijf scoort op de Veiligheidsladder, hoe beter de veiligheid gewaarborgd is.”

Werkgroep Veiligheid in aanbestedingen

Er werd een werkgroep in het leven geroepen, de Werkgroep Veiligheid in aanbestedingen (VIA), met daarin vertegenwoordigers van zowel de grotere opdrachtgevers (het Rijksvastgoedbedrijf, Rijkswaterstaat en ProRail) als van de grote spelers in de bouw (BAM, Heijmans en VolkerWessels). Van Ekerschot: “Uiteindelijk is besloten om de Veiligheidsladder vanaf 1 januari 2021 verplicht te stellen in aanbestedingen. Vanaf dat moment moet elk bouwbedrijf dat meedoet aan een aanbesteding minimaal voldoen aan trede 2 van de

Veiligheidsladder.” Daar is bewust voor gekozen, legt Van Ekerschot uit. “Trede 2 gaat uit van een reactieve veiligheidscultuur: als er een incident plaatsvindt, maakt het betreffende bedrijf plannen om dat de volgende keer te voorkomen. Dat leek ons een goede ondergrens: bedrijven die in aanmerking willen komen voor een opdracht, moeten minimaal aan dat basale niveau voldoen.” Ook de invoeringsdatum van 1 januari 2021 is niet willekeurig gekozen, vervolgt Van Ekerschot. “We willen marktpartijen de kans geven om hun veiligheidscultuur op orde te krijgen, zodanig dat ze minimaal op trede 2 belanden.”

Gedragsaudit

De Veiligheidsladder is geen managementsysteem à la ISO 45001 (voor gezond en veilig werken) of ISO 9001 (voor kwaliteitsmanagement). Dat heeft ook gevolgen voor de manier van auditeren, legt Van Ekerschot uit. “Bij ISO-certificeringen krijg je als organisatie te maken met een systeemaudit. De certificerende instantie brengt in zo’n geval heel systematisch informatie in kaart: door handboeken te bestuderen en door bepaalde vertegenwoordigers van de organisatie te bevragen. Bij de Veiligheidsladder gaat het veel meer om een gedragsaudit: de auditors gaan actief de organisatie in om medewerkers uit alle lagen van de organisatie te interviewen. Hoe worden jullie aangestuurd? Hoe verloopt de communicatie over veiligheid? Welke opleidingen heb je gevolgd? Bij een *gedragsaudit* worden niet de *usual suspects* bevraged, maar kan iederéén input leveren; van manager tot bouwplaatsmedewerker.” Ook voor certificerende instanties betekent dat een behoorlijk andere werkwijze, realiseert Van Ekerschot zich. “Ook dat is voor ons reden geweest om de invoering van de Veiligheidsladder pas in 2021 in te laten gaan. Certificerende instanties krijgen zo

de kans om zich deze andere manier van auditeren eigen te maken.”

Risicoprofiel

Zorgen leven er ook in de sector, erkent Van Ekerschot. “Vooral de wat kleinere partijen hebben tot nu toe de vrees uitgesproken dat de invoering van de Veiligheidsladder veel tijd en geld gaat kosten. Voor ons was dat ook wel een heikel punt: hoe kunnen we de kosten zo laag mogelijk houden, ook voor de schilder om de hoek? Daarom gaan we nu uit van drie risiconiveaus: laag, middel en hoog. Een bedrijf in het groenonderhoud zal laag scoren qua risicoprofiel. Houd je je bezig met utiliteit in laagbouw? Dan val je waarschijnlijk in het middensegment. En werk je veel op hoogte, dan heb je waarschijnlijk te maken met een hoog risicoprofiel. Op die manier hebben we alle soorten werkzaamheden ingedeeld op basis van hun specifieke risicoprofiel. Verder kijken we naar de contractomvang; bij een contract van duizend euro is er sprake van een ander risiconiveau dan bij een contract van vijf miljoen.” Afhankelijk van het aldus ontstane profiel kunnen bedrijven volstaan met een self-assessment, een ervaringscertificaat of een volledige audit, vertelt Van Ekerschot. “Zo doen we recht aan het reële risiconiveau binnen een organisatie en voorkomen we dat vooral kleinere partijen onnodig op kosten worden gejaagd.”

Al met al kan de invoering van de Veiligheidsladder rekenen op brede steun vanuit de bouwwereld, constateert Van Ekerschot. “Goed om te zien: steeds meer marktpartijen besluiten zich nu al te certificeren. En dat is denk ik goed nieuws voor de veiligheid op de bouwplaats en de veiligheid van het uiteindelijke bouwwerk.” JP//

HOE ZIEN BOUWBEDRIJVEN DE GCVB?

Ook onder grote bouwbedrijven heerst enthousiasme over het gebruik van de Veiligheidsladder. Volgens *Werner van Eck*, programmamanager Veiligheid bij Heijmans, gaat de invoering ervan een grote impact hebben. “Natuurlijk, voor ons en onze leveranciers vergt deze omslag een flinke investering. Maar onder de streep verdienen je elke euro uiteindelijk driedubbel terug, daar ben ik van overtuigd. En, het allerbelangrijkste: door te investeren in veiligheidsbewustzijn, maken we de bouwplaats veiliger. En dáár gaat het uiteindelijk om.”

Ook manager Veiligheid *Bas Roordink* van VolkerWessels is enthousiast over de governance code en de Veiligheidsladder. “Het veranderen van de veiligheidscultuur is een traject van lange adem. En natuurlijk roept zo’n verandering ook altijd weerstand en onzekerheid op binnen de supply chain. Maar voor de meeste bedrijven is de Veiligheidsladder een katalysator om veiligheid op een hoger niveau te brengen. Het aantal meldingen van onveilige situaties neemt nu al toe. Ook wat ons betreft een erg positieve ontwikkeling.”
